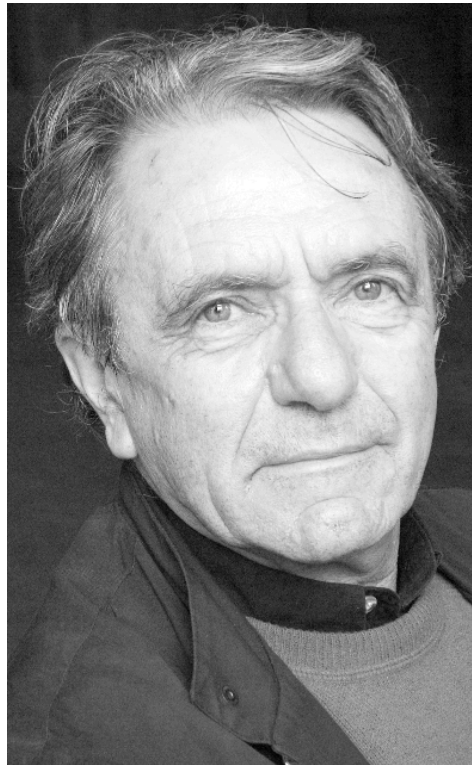

Jacques Rancière

1940

Bibliografía (výber)

La Leçon d'Althusser, Gallimard, 1975•

La Parole ouvrière, avec Alain Faure, 10/18, 1976 - La Fabrique, 2007

La Nuit des prolétaires. Archives du rêve ouvrier, Fayard 1981, Hachette Pluriel (Poche), 1997•

Le Philosophe et ses pauvres. Fayard, 1983•

Le Maître ignorant : Cinq leçons sur l'émancipation intellectuelle, Fayard 1987

Courts voyages au Pays du peuple. Le Seuil, 1990

Les Noms de l'histoire. Essai de poétique du savoir, Le Seuil, 1992

Mallarmé, la politique de la sirène. Hachette, 1996

Aux bords du politique. Osiris, 1990, La Fabrique 1998, Folio, 2003

La Mésentente. Galilée, 1995

Arret sur histoire. avec Jean-Louis Comolli, Centre Georges-Pompidou, 1997

La Chair des mots. Politique de l'écriture, Galilée, 1998

La Parole muette. Essai sur les contradictions de la littérature, Hachette, 1998

La Fable cinématographique. Le Seuil

Le Partage du sensible. La Fabrique, 2000

L'Inconscient esthétique. La Fabrique, 2001

Le Destin des images. La Fabrique, 2003

Malaise dans l'esthétique. Galilée, 2004

La Haine de la démocratie. La Fabrique, 2005

Chronique des temps consensuels. Le Seuil, 2005

Politique de la littérature, Galilée, 2007

Le Spectateur émancipé, La Fabrique, 2008

Et tant pis pour les gens fatigués. Entretiens, 2009

Jacques Rancière sa narodil roku 1940 v Alžíri. V šesťdesiatych rokoch 20. storočia vyštudoval filozofiu na prestížnej vysokej škole École normale supérieure v Paríži. V tomto období sa pod vedením svojho učiteľa Louisa Althussera podieľal na rozsiahlej práci koncepčného čítania Marxa, ktorá v roku 1965 vyústila do publikácie diela *Lire le Capital (Čítať Kapitál)*. V dôsledku rozdielných reakcií na aktivity študentského hnutia a na revolučné udalosti, ku ktorým došlo v máji 1968 v Paríži, sa však ich cesty rozišli. O niekoľko rokov neskôr sa Rancière od Althusserovej filozofie, prepájajúcej štrukturalizmus a marxizmus, definitívne dištancoval. Vo svojej prvej monografii *La Leçon d'Althusser (Althusserova lekcija)* z roku 1974 predstavil jej dôslednú kritiku.

Koncom sedemdesiatych rokov 20. storočia Rancière participoval na publikačných aktivitách intelektuálnej skupiny Révoltes Logiques (Logické Revolty), spochybňujúcej tradičné sociálne reprezentácie. Časopisecké príspevky z tohto obdobia mu vyšli knižne v roku 2003 pod názvom *Les Scènes du peuple (Scény ľudu)*. Súbežne sa Rancière angažoval za emancipáciu robotníkov, ako ju požadovali utopisti 19. storočia, najmä Étienne Cabet. Z tejto práce sa zrodila jeho dizertácia *La Nuit des prolétaires. Archives du rêve ouvrier (Noc proletárov. Archívy robotníckeho sna)*, ktorá mu vyšla knižne v roku 1981. Po nej nasledovalo dielo *Le Philosophe plébéien (Plebejský filozof)* z roku 1985, kde predstavil dovtedy nevydané pôvodné spisy Louisa Gabriela Gaunya, proletárskeho filozofa a robotníka – parketára.

Od polovice osemdesiatych rokov 20. storočia Rancière venoval pozornosť inej nekonvenčnej postave francúzskych dejín: učiteľovi Josephovi Jacototovi, ktorý začiatkom 19. storočia radikálne spochybnil základy tradičnej pedagogiky. V roku 1987 Rancière priviedla táto štúdia k napísaniu filozofickej biografie *Le Maître ignorant* (*Nevedomý učiteľ*), postulujúcej rovnosť inteligencií. Ako milovník filmu a priaznivec časopisu ľavicových kritikov filmu *Cahiers du cinéma* začal Rancière koncom osemdesiatych rokov 20. storočia skúmať spojenie medzi estetikou a politikou. Prvým dielom priamo zameraným na túto problematiku bol súbor troch filozofických noviel, nazvaný *Courts voyages au pays du peuple* (*Krátke výlety do krajiny ľudu*).

V deväťdesiatych rokoch 20. storočia vznikli viaceré Rancièreove diela venované problematickým vzťahom medzi politikou a filozofiou. V roku 1992 vyšlo dielo *Les Noms de l'histoire* (*Mená dejín*), odrážajúce Rancièreov záujem o nejednoznačnosť statusu historického diskurzu. Ďalšími významnými kritickými prácami tohto druhu sú *La Méésentente. Politique et philosophie* (*Nezhoda. Politika a filozofia*) z roku 1995 a *Aux bords du politique* (*Na brehoch politického*) z roku 1998.

Na prelome tisícročia sa Rancière vrátil k staršej téme zdieľania a distribúcie obrazov ako umeleckých artefaktov, z čoho sa zrodila séria prác tematizujúcich vzťahy medzi estetikou a politikou. Asi najvýznamnejším z nich je útlá knižka *Le partage du sensible. Esthétique et politique (Zdieľanie vnímateľného. Estetika a politika)* z roku 2000, kde Rancière predstavil teóriu troch sukcesívnych režimov zobrazovania. Táto práca odštartovala sériu ďalších. Krátko po nej nasledovali monografie *L'inconscient esthétique (Estetické nevedomie)* z roku 2001, *Le destin des images (Osud obrazov)* z roku 2003, *Malaise dans l'esthétique (Nevolnosť v estetike)* z roku 2004 a *Le spectateur émancipé (Emancipovaný divák)* z roku 2008.

Rancière priebežne striedal svoje analýzy vzťahov estetiky a politiky so skúmaním ideologickej mutácie politického diskurzu, ktorú zmapoval v knihe *La haine de la démocratie (Nenávisť k demokracii)* z roku 2005. Jeho zatiaľ posledná knižná publikácia, súbor konferenčných príspevkov z rokov 1977 – 2009, mu vyšla v roku 2009 knižne pod názvom *Moments politiques (Politické momenty)*.

Jacques Rancière až do polovice deväťdesiatych rokov 20. storočia prednášal filozofiu na univerzite Paris VIII – Saint-Denis v Paríži, kde je v súčasnosti emeritným profesorom. Zároveň prednáša filozofiu na European Graduate School v Saas-Fee.

Východiská a polemiky

Politickú filozofiu Jacquesa Rancièra determinujú a utvárajú viaceré polemiky.

Rancière podľa vlastných slov nechcel svoje chápanie vzťahov estetického a politického zasvätiť benjaminovskému resentimentu, ani ho podriadiť formálnej kritike dominancie na spôsob marxizmu, ani ísť v línii semiotickej klasifikácie, či vzplanúť spontánnou etickou exaltáciou.

Rovnako sa však chcel vyhnúť tomu, aby podľahol nadšeniu z postmodernej flexibility, hybridizácie a miešania prvkov.

Týmto prvotným kritickým zámerom Rancière odôvodňuje sériu polemík, ktoré formovali jeho myslenie. Z tých najdôležitejších je potrebné spomenúť kritiku:

- marxizmu
- Louisa Althussera
- Pierra Bourdieua
- Jean-Françoisa Lyotarda
- štrukturalizmu a semiotiky vôbec
- súčasných reakčných intelektuálnych názorov.

Podobne ako u iných francúzskych filozofov 20. storočia, aj Rancièrova filozofická kariéra začala prehodnocovaním marxizmu. Rancière sa však koncom sedemdesiatych rokov pokúsil od tejto prvotnej determinácie oslobodiť. Odvtedy hovorí o zlyhaní marxizmu bez nostalgie. Prostredníctvom kritiky marxizmu spochybňuje uprednostňovanie politickej kompetencie „vedy“ na úkor rovnosti všetkých ostatných spôsobov myslenia.

Emblematickým príkladom tohto zlyhania je pre neho filozof **Louis Althusser**, ktorého kritizuje pre stotožňovanie politiky s vedením štátu a pre jeho odôvodňovanie vzťahov medzi vedením a mocou vedeckou koncepciou. Rancière odmieta jeho snahu legitimizovať teóriu diskurzu, predstierajúceho pravdivú výpoveď a dospievajúceho k tomu, že každému určuje to „jeho“ miesto.

S **Bourdieuom** Rancière polemizuje z podobných dôvodov ako s Althusserom a s marxizmom: Bourdieu podľa jeho názoru posilňoval „metapolitiku“, v rámci ktorej sociálni aktéri nie sú schopní sami myslieť. Problematickým sa mu javí najmä to, že keďže pravdu o modoch produkcie a reprodukcie jednotlivých foriem kapitálu môže povedať len vedec, Bourdieuovi aktéri sami nemôžu pravdu postihnúť.

Od tejto problematiky sa Rancière vzdáľuje až v prípade kritiky **J.-F. Lyotarda**, s ktorým polemizuje vo veci vznešeného.

Lyotardov apel na myslenie nereprezentovateľného nechápe ako príležitosť porozumieť alterite, ale práve naopak, ako paradoxné zotrúvanie v regresívnej „logike reprezentácie“. Len v jej rámci vznešené ako nereprezentovateľné nadobúda zmysel: chápeme ho ako jej protiklad. Preto Rancière navrhuje opustiť protirečivú filozofiu postmodernizmu v prospech „dialektického“ alebo „estetického“ spôsobu myslenia.

V prípade kritiky intelektuálnej atmosféry súčasnosti Rancière konštatuje, že sa v masmédiách pestuje a šíri „nenávisť k demokracii“, čo spôsobuje, že sa „dialektickému“ spôsobu myslenia vzdáľujeme. Upozorňuje, že do *demokracie* prenikol princíp *reprezentácie*, ktorý ju kontaminoval cudzorodými prvkami ako je hierarchizácia a elitárstvo: prax *demokracie* má preto paradoxnú, „dialektickú“ povahu oxymorónu, ktorú je potrebné akceptovať.

Pojmy

Jeden z dôležitých aspektov Rancièrovej tvorby sa týka redefinície pojmu *politika*. Jeho zámerom je jasne rozlíšiť pojmy *politika* a *politické*, a upozorniť pritom na mylné stotožňovanie pojmov *politika* a *polícia*, ktorých významy chápe ako opozičné. Rancière chápe *politické* ako súbor konfliktných alebo konsenzuálnych vzťahov rôznych sociálnych skupín. V jeho koncepcii je to miesto stretnutia, bod sútoku dvoch heterogénnych procesov: *polície*, procesu vlády, a *politiky*, procesu emancipácie.

Rancière chápe *políciu* ako organizáciu spoločnosti ako celku, v ktorom má každý svoje miesto. *Polícia* je vládnu praxou, zhromaždenie ľudí v komunite spočívajúce v hierarchickej distribúcii miest a funkcií, ktoré v princípe popiera rovnosť.

Na rozdiel od *polície*, *politika* označuje individuálnu aktivitu: je to prax manifestácie rovnosti, znepokojujúca hierarchický poriadok vecí a spochybňujúca oficiálne reprezentácie. *Politikou* alebo emancipáciou Rancière chápe manifestovanie disenzu, v ktorom nejde o to konfrontovať záujmy či názory, ale to manifestovať odklon vnímateľného od seba samého, chápať ho „ako prítomnosť dvoch svetov v jednom“ (Rancière, 1990b: 177).

Emancipácia tu vystupuje ako potvrdenie spoločného zdieľania sveta, možnosť hrať rovnakú hru ako protivník: jej proces spočíva v hre praktík, vedených predpokladom rovnosti kohokoľvek s kýmkoľvek a snahou overiť to.

Politické je miestom, kde sa odohráva overovanie rovnosti na základe spracovávania krivdy, spôsobenej políciou. Znamená sociálnu konštrukciu rovnosti, intervenciu logiky rovnosti do hierarchickej organizácie spoločnosti: Rancière konštatuje, že hovoriť nie o *politike* ale o *politickom* znamená hovoriť o princípoch zákona, moci a komunity.

Rancière v tejto súvislosti upozorňuje, že zámerom jeho politickej filozofie nie je radiť kráľom či prezidentom. Takáto „politika“ podľa jeho názoru plní rolu *polície*: legitimizuje moc, ktorá organizuje a udržiava režimy distribúcií, určuje jednotlivcom miesta a funkcie, fixuje ich identity, kompetencie a sociálne roly. Podľa Rancière to, čo zvykneme nazývať „politickou filozofiou“, je len súbor operácií myslenia, ktorými sa filozofia snaží skoncovať s *politikou*. Takáto filozofia „depolitizuje“ *politiku* tým, že privileguje režim Jedného a jeho distribúciu do jednotlivých častí a funkcií.

Preto Rancière navrhuje iný spôsob filozofovania: novú koncepciu *politiky*, ktorá zohľadní účasť tých, ktorí sa jej zdanlivo nezúčastňujú, a ktorá zároveň postaví *politiku* a *políciu* do opozície.

Ďalším dôležitým aspektom Rancièrovej práce je zavedenie pojmu *zdieľanie vnímateľného*, definovaného ako režim zdieľania a distribúcie, ktorý možno chápať v dvojakom význame: ako to, čo ľudí separuje a vylučuje, a zároveň ako to, čo ich vedie k účasti a participácii. Jeho zavedením Rancière upozornil na skutočnosť, že to, čo nám v súčasnosti umožňuje chápať určité predmety ako umelecké, nie je nejaký privilegovaný spôsob ich použitia, ale princíp, ktorý tento spôsob použitia oprávňuje: režim prerozdelenia vnímateľného a nevnímateľného v čase a priestore danej kultúry.

To, či nejaký predmet je alebo nie je legitímne zdieľaný, či je alebo nie je viditeľný vo verejnom priestore, je v Rancièrovej koncepcii určené v rôznych historických obdobiach rôznymi „režimami“ *zdieľania vnímateľného*. Rancièra zaujíma predovšetkým utváranie jednotlivých „režimov“, ich otrasy a rekonfigurácia. Do popredia pritom vystupuje myšlienka „motora dejín“: Rancière pozoruje zmeny konfigurácií a kladie otázku dynamiky týchto zmien. Kľúčom k odpovedi je skutočnosť, že každý z režimov nejakým spôsobom umožňuje identifikovať a zdieľať predmety, ktoré v danom období považujeme za kredibilné.

V knihe *Zdieľanie vnímateľného* to Rancière uvažuje o výsledkoch výtvarnej činnosti, ktoré boli pôvodne označované za kópie skutočnosti, ktoré boli neskôr chápané ako reprezentácie skutočnosti, a ktoré sú v súčasnosti považované za umenie. Táto trojaká identifikácia obrazov sa stala základom Rancièrovej teórie troch historických režimov zobrazovania.

V prvom z nich, v „**etickom**“ **režime** zobrazovania bytie obrazov súvisí s étosom, so spôsobom bytia jednotlivcov a spoločností. V tomto režime sú obrazy predmetom dvojakej otázky: jednak otázky ich pôvodu a pravdivosti, a jednak otázky ich určenia. Rancièere upozorňuje, že takýto postoj k obrazom bráni osamostatneniu umenia, preto by bolo mylné tvrdiť, že Platón podriaďuje umenie politike: etický režim zobrazovania, charakteristický pre obdobie v ktorom žil, nemôže identifikovať „umenie“ ako také.

Od etického režimu sa podľa Rancièera v určitom zlomovom momente histórie oddeľuje „**reprezentačný**“ **režim** zobrazovania, ktorý je založený na mimetickom princípe. Spôsoby tvorby, videnia a posudzovania obrazov v ňom organizuje pojem reprezentácie, ktorý zviditeľňuje a pripomína vzory svojich obrazov. V tomto režime je význam obrazov konvenčný: je kodifikovaným výrazom modelovej myšlienky alebo pocitu.

Pre našu súčasnosť je charakteristický tretí, „**estetický**“ **režim** zobrazovania, ktorý sa zrodil v 19. storočí spolu s chápaním obrazov ako umeleckých diel. Na rozdiel od logiky reprezentácie logika umenia nie je určená mimeticky, ale „dialekticky“: v estetickom režime, zbavenom pravidiel a hierarchie, sa všednosť mení na fantazmagorickú figúru: „stáva sa krásnou ako stopa pravdivého“. Podľa Rancièera tento fantazmagorický rozmer pravdivého, prítomný v súčasnom režime *zdieľania vnímateľného*, zohral rozhodujúcu rolu pri utváraní kritickej paradigmy humanitných vied. V knihe *Estetické nevedomie* demonštruje túto tézu na príklade psychoanalýzy, kde interpretácia literárnych textov a výtvarných diel zaujala strategické miesto pri dokazovaní náležitosti psychoanalytických pojmov.

Rancière sa pokúsil presmerovať úvahy o estetizácii politiky, ktoré sa vo francúzskej filozofii deväťdesiatych rokov 20. storočia stali bežnými, k reflexii konfigurácií *zdieľania vnímateľného*. Rancière pri tejto príležitosti zrevidoval definíciu pojmu *estetika*, čím ho vzdialil jeho bežným použitiam. V jeho chápaní už pojem *estetika* neoznačuje filozofickú disciplínu: stáva sa systémom apriórnych foriem určujúcich, čo možno vnímať a pociťovať. Zároveň je to proces utvárania inteligibilného režimu umenia: aplikovanie estetickéj mriežky udáva tón, určuje, čo je a čo nie je viditeľné, resp. čo je a čo nie je mysliteľné. *Estetika* takto implikuje vzťah medzi legitímnymi prvkami, zatiaľ čo iné, nelegitímne prvky z tohto vzťahu vylučuje: je aktuálnym modom legitímneho konania a chápania v univerze vnímateľného.

Vezmime si **príklad fotografie**. Rancière určuje možnosti interpretácie fotografie na základe podstatného rozlíšenia troch režimov zobrazovania. Podľa Ranciera vynález fotografie korešponduje so zavedením nového modu *zdieľania vnímateľného*, ktoré sa historicky wpisuje do prechodu od reprezentačného k estetickému režimu. Keďže fotografia historicky prináleží k estetickému režimu, táto skutočnosť by mala určiť práve tak jej pravdivostný nárok ako aj podmienky jej interpretácie. Podľa Ranciera v súčasnosti garantuje kredibilitu fotografie jej status umeleckého obrazu. Fotografia však nebola uznaná za umenie ani z dôvodu svojej povahy mechanického odtlačku, ani preto, lebo imitovala umelecké postupy. Rancière konštatuje, že technická revolúcia nasledovala estetickú revolúciu zo začiatku 19. storočia, ktorá umožnila aby sa v tvorbe obrazov stalo centrom pozornosti „čokoľvek“, a ktorá sa až neskôr začala šíriť do oblasti fotografie.

Kritika semiotiky

Z uvedených dôvodov Rancière považuje súčasný návrat k Peirceovi v teoretickom myslení za zavádzajúci: „indexová teória fotografie ako kože stiahnutej z vecí robí jediné: živí romanticko-poetickú fantazmu, podľa ktorej je (...) pravda vrytá do samého povrchu vecí“ (Rancière, 2003b: 23) Tento návrat podľa jeho názoru sprevádza „smútenie“ za semiológiou, vlastné postštrukturalistickému mysleniu, ktoré sa ešte celkom nevzdalo pravdivosti reprezentácie, a ktoré sa ju pokúša znovu nájsť vo fotografii.

Podľa Rancièrea je návrat k peirceovskému mysleniu *indexu* len zámienkou na boj proti štrukturalizmu, pretože „diskurz o pôvodnosti fotografie ako „indexového“ umenia je diskurzom celkom novým, ktorý neprináleží ani tak k dejinám fotografie ako skôr k dejinám postmoderného obratu“ (Rancière, 2000: 49).

Aktuálny návrat k tejto teórii je podľa jeho názoru tým zavádzajúcejší, že zastiera problém svojej „genealógie“: privilegovaním okamžitej stránky fotografického snímania a neosobného aspektu mechanického záznamu sa zanedbáva história mediácií medzi záznamom a afektom, umožňujúcich recipeintovi tento afekt zakúsiť. Skôr než sa zaoberať jej povahou odtlačku, Rancière zdôrazňuje potrebu poznať genealógiu fotografie: určiť, v akom momente histórie fotografia prestala byť reprezentáciou a stala sa umením.

Kritika reprezentácie a nereprezentovateľného

Rancière sa pokúša vysvetliť súčasný politický status obrazu ako umenia na základe historickej ruptúry, ktorou končí logika reprezentácie. Podľa Rancièra je svet reprezentácie zruinovaný vtedy, keď je všetko rovnocenné, všetko rovnako reprezentovateľné. Tento nový režim viditeľnosti, vlastný estetickému režimu, má celkom zvláštne vlastnosti. Vnucuje jedinečnú prítomnosť, v ktorej triumfuje vizuálna prezentácia a slovo manifestuje svoju podriadenosť.

V estetickom myslení je *reprezentácia* problematická preto, lebo od čias zmeny režimu zobrazovania je už len prázdny pojem, ktorý stratil svoje miesto a význam.

V knihe *Osud obrazov* Rancière uvádza, že *reprezentácia* je určená trojako. Prvým určením je istý model závislosti viditeľného od prehovoru, ktorého úlohou je zviditeľňovať. Ďalším je nastavenie vzťahov medzi vedením a pátosom, priradujúcich určitý obraz k určitej histórii. Posledným je určitý postoj k realite, spočívajúci v rozlíšení medzi pravdivosťou fikcie a pravdivosťou empirických faktov. Historická ruptúra, ktorá vznikla medzi *reprezentáciou* a umením, znamená podľa Rancièra oslobodenie podobnosti od tohto trojakého určenia *reprezentácie*: hierarchicky členený reprezentačný režim bol vystriedaný estetickým režimom, v ktorom je všetko rovnocenné.

Rancière tvrdí, že v estetickom režime nielen pojem *reprezentácia*, ale ani pojem *nereprezentovateľné* už nemajú žiaden zmysel. Podľa jeho názoru všetky pojmy, ktoré mali v reprezentačnom režime podstatnú úlohu, ju v novom diskurze o obraze strácajú. Najmarkantnejším príkladom je pojem *nereprezentovateľné*, ktorý podľa Rancièreovho názoru nemožno lokalizovať mimo logiky reprezentácie: „v estetickom režime umenia je obsah tohto pojmu nejasný, možno ho chápať len ako odchýlku od reprezentačného režimu“ (Rancière, 2003b: 152). Týmto argumentom Rancière buduje radikálnu opozíciu proti reflexii *nereprezentovateľného* v súčasnej estetike, predovšetkým v zmysle estetickej reflexie *vznešeného* u Lyotarda.

Pripomeňme, že Lyotardovo definovanie *vznešeného* ako predstaviteľného, ale nemysleného, obracia Kantovu estetiku *vznešeného* naruby. Lyotard tvrdí, že v prípade subjektívneho spracovávania zážitku *vznešeného* nezlyháva predstavivosť, ale rozum, a rozum zlyháva preto, lebo nedokáže myslieť to, čo mu poskytuje predstavivosť. Hoci u Kanta aj u Lyotarda skúsenosť *vznešeného* zakladá vzťah subjektu k zákonu, prechod od estetickej k etickej skúsenosti u každého autora prebieha inak: kým u Kanta zakladá racionálne zákonodarstvo, u Lyotarda znamená podrobenie sa zákonu alterity v dôsledku rozporu medzi neobmedzenými možnosťami predstavivosti a služobnosťou myslenia. Šok z *nereprezentovateľného*, ktorý bol u Kanta znakom slobody, znamená u Lyotarda presný opak: závislosť. Lyotard preto kladie reflexiu *vznešeného* do súvislosti s autonómiou umenia: v umení *vznešeného* vidí príslub jeho politickej emancipácie.

Rancièrova argumentácia proti estetike *vznešeného*, predstavená v prácach *Či nereprezentovateľné existuje* a *Lyotard a estetika vznešeného: opozičné čítanie Kanta*, vychádza z predpokladu, že *nereprezentovateľné* možno lokalizovať iba v rámci logiky *reprezentácie*.

Umelecké obrazy sa reprezentačnému režimu odcudzili, preto v súvislosti s nimi už nemožno uvažovať o *nereprezentovateľnom*. Keďže Lyotard napriek tomu apeluje na myslenie *vznešeného*, Rancière jeho snahu odsudzuje ako hyperbolizáciu završujúcu racionalizačný systém, ktorý predstiera, že denuncuje.

Lyotardovo chápanie *vznešeného* podľa Rancièra „vyjadruje len paradoxné pranie, aby v tom istom režime, ktorý ruší reprezentačnú zhodu medzi formami a subjektmi, existovali ešte čisté formy, rešpektujúce jedinečnosť výnimky“ (Rancière, 2003b: 153). Toto pranie sa môže naplniť dvojako: buď zlyhaním *vznešeného*, ktoré spočíva v obetovaní etickej závislosti od zákona Iného, alebo zlyhaním prísľubu emancipácie, ktoré sa završuje v totalitarizme.

Keďže sa však v oboch prípadoch myslenie *nereprezentovateľného* „opiera len o hyperbolu, ktorá ho napokon zničí“ (Rancière, 2003b: 153), Rancière radí tento pojem zo súčasného estetického myslenia vylúčiť.

Filozofia emancipácie

Filozofia podľa Rancièra mení register viditeľného a vypovedateľného, na ktorý sme si zvykli, a ktorému sme podriadili naše vnímanie. Filozofia by preto mala byť hybnou silou, ktorá nás privedie k mysleniu *emancipácie*. Aktivita *emancipácie* totiž prekračuje logiku toho, čo sa deklaruje ako zdravý rozum: Rancière chápe *emancipáciu* ako revolučnú a transformačnú aktivitu, ktorá neustále uniká polícii, snažiacej sa ju eliminovať. Vedená snahou čeliť zásadám legitímneho zdieľania, *emancipácia* pôsobí zvnútra zavedeného režimu a neprestajne nabúrava jeho integritu. Ako taká rekonfiguruje priestory a prerozdeľuje sféry skúsenosti: vnímateľné predmety redefinuje ako objekty zdieľania, subjekty chápe ako schopné označiť tieto predmety a argumentovať v prospech ich viditeľnosti a vysloviteľnosti.

Proces *emancipácie* je vždy zahájený v mene kategórie, ktorej upierame **rovnosť**: v mene robotníkov, žien, černochoch, homosexuálov, či národnostných menšín. V snahe porozumieť tomuto procesu si Rancière volí analýzu modov separácie. Na spôsob archeológie Michela Foucaulta analyzuje spôsoby utvárania diskurzívnych formácií, ktoré eliminujú nežiaduce prvky a robia ich nevnímateľnými. Rancièrovo skúmanie toho, čo ostáva vnímateľné, koncentruje pozornosť na „okraje“ a „hranice“ politického: na prax prerozdeľovania toho, čo robíme viditeľným a vysloviteľným (toho, čo je predmetom legitímneho zdieľania a distribúcie) a toho, čo sa v dôsledku vylúčenia stáva neviditeľným a nevysloviteľným (toho, čo radi označujeme ako púhy „hluk“, „čmáranicu“, prípadne iné nezrozumiteľné, „barbarské“ prejavy).

Aby vyriešil problém procesu *emancipácie*, a aby sa zároveň vyhol Lyotardovmu riešeniu etického problému nemožnosti konsenzu pojmom *rozpor*, Rancière zavádza termín ***nezhoda***. *Nezhoda* nie je ani nedorozumenie, ani nevedomosť. Pri nedorozumení dochádza ku konfliktu kvôli slovnej nepresnosti. Nevedomosť zase značí, že hovoriaci nerozumie tomu, čo hovorí. *Nezhoda* je niečo iné: je to typ situácie, kde jedna strana rozumie a zároveň nerozumie tomu, čo jej hovorí druhá strana.

Takto chápaná *nezhoda* je podľa Rancièrea kľúčom k inteligibilite politiky: je to konflikt medzi dvoma stranami, kde jedna strana hovorí „biela“, ale nerozumie tým to isté čo druhá strana, pretože pojmom „bielosť“ označuje každá strana niečo iné. Rancière konštatuje, že diskutéri, medzi ktorými vládne takáto *nezhoda*, predstavujú situáciu charakteristickú pre prax *zdieľania vnímateľného*. Analýza politického procesu *nezhody*, ktorý nechce uznať existenciu iného, vedie Rancièrea k tomu, aby situoval politiku mimo alternatívu konsenzus/násilie.

Proces *emancipácie* rieši problém *nezhody* vo vnímateľnom tak, že bytosti existujúce na okraji legitímnych zdieľaní narušia zavedený režim zdieľania kritickou diskusiou. Výsledkom je etablovanie novej identifikačnej mašinerie a jej nového režimu *zdieľania vnímateľného*, ktorý diskriminuje nových marginalizovaných a generuje u nich novú potrebu *emancipácie*. Proces *emancipácie* sa tak vždy znovu vynára z okrajov etablovaného režimu v mene *rovnosti*. Len čo sa však sám etabluje vo forme režimu *zdieľania vnímateľného*, vynára sa z jeho okrajov nový proces *emancipácie*.